

ПРО ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЦІНОВОЇ СИТУАЦІЇ НА СПОЖИВЧОМУ РИНКУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПРОДОВОЛЬЧУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ

З початку 2002 року на споживчому ринку як держави загалом, так і Житомирської області зокрема спостерігаються дефляційні процеси, які обумовлені здешевленням в цей період основних груп продовольчих товарів. Загалом вартість останніх зменшилася протягом дев'яти місяців на 6,4% (по Україні на 6,1%).

Ціни на олію за досліджуваний період по роздрібній

торговельній мережі знизилась на 3%, а з врахуванням ринку на 7%. Причинами такої тенденції, особливо у період січень-липень, слід вважати малу економічну вигідність експорту і, як наслідок, внутрішнє наповнення ринку. Крім того, відчутний вплив на цінову ситуацію справило збільшення об'ємів переробки насіння соняшнику, внаслідок чого наприкінці вересня відбулося 30% зниження оптових внутрішніх цін на всіх основних оліє-жирових комбінатах держави. До того ж, розвиток процесу здешевлення олії стимулює зниження світових цін на соняшникову олію до 510-520 дол. за 1 т.

Ситуація на ринку продукції птахівництва (м'ясо птиці) визначалася протягом 9 місяців поточного року вітчизняними виробниками (після заборони ввозу курятини із США). У зв'язку з насиченням ринку вказаною продукцією намітилась тенденція до поступового її здешевлення, яка у літні місяці (особливо у серпні) посилилась. Загалом з початку року в роздрібній торговельній мережі області з урахуванням ринку ціни на птицю знизилась на 4,5%. Такими ж причинами характеризується ситуація з цінами на яйця, вартість яких у вересні поточного року була на 16% меншою, ніж у відповідному минулорічному періоді.

Відносно круп та продукції борошномельної галузі необхідно відмітити, що зниження цін на зернові (з початку року пшениця 3 класу подешевшала на 20-25%) найбільш суттєво позначилося на роздрібних цінах манної крупи та борошна, вартість яких знизилась відповідно на 14,5 та 13%. Незважаючи на стійку тенденцію до зниження цін на зерно з початку року вартість хліба незначною мірою зменшилась тільки у вересні (хліб пшеничний подешевшав на 2%, житній та житньо-пшеничний – на 0,8%).

Особливості у процесі ціноутворення в поточному році мали молоко та молочна продукція. Світові тенденції щодо значного зниження цін на сухе знежирене молоко змусили молокопереробні підприємства знаходити нові джерела надходження коштів, оскільки експорт вказаної продукції, який до цього приносив значні прибутки, став не вигідним. Одним з таких джерел більшість підприємств обрали виробництво групи продуктів із незбираного молока – кефіру, сметани, ряжанки, пастеризованого молока, творожних десертів. Поряд з цим вони різко зменшили закупівельні ціни на молоко у сільськогосподарських підприємств та населення (на 40-45%).

Обмеженість експорту спричинила суттєве збільшення пропозиції молока та молокопродуктів на внутрішньому ринку і, як наслідок, значне загострення конкурентної боротьби за ринки збуту вказаної продукції, внаслідок чого з початку поточного року спостерігалось здешевлення молока в роздрібній торговельній мережі на 16%, сметани та вершків на 6%, кисломолочної продукції – майже на 5%.

Необхідно однак відмітити, що у зв'язку із сезонним скороченням виробництва молока у вересні намітилася тенденція до поступового його подорожчання. Проте рівень закупівельних цін на молоко продовжує залишатися низьким (0,40-0,45 грн./кг проти 0,60-0,65 грн./кг у минулому році). Неадекватність зниження роздрібних цін на молоко та молочну продукцію відповідно до рівня зменшення закупівельних цін на молоко дала змогу окремим переробним підприємствам суттєво збільшити розмір своїх прибутків, в той час як для сільськогосподарських товаровиробників реалізаційна ціна молока була збитковою.

Цінова ситуація на ринку м'яса та м'ясопродуктів в області з початку року характеризувалась тенденціями, протилежними минулорічним. Протягом січня-вересня 2002 року у торговельній мережі з урахуванням ринку ціни на яловичину, свинину та сало зменшились в межах 11-16% і загалом встановились на рівні нижчому, ніж у вересні 2001 року на 13-16%. Однією з основних причин такого стану є значно нижчі, порівняно з минулим роком, ціни на фуражні зернові.

Однак вказаний фактор не є єдиним, який визначав, наприклад, ціни на яловичину. Зниження вартості останньої розпочалося ще з липня місяця, при цьому визначальним чинником у вказаному процесі стало зниження закупівельних цін на молоко, внаслідок чого його виробництво стало економічно не вигідним. Відтак, більшість м'ясопереробних підприємств і заготівельників відзначали 20-30% зростання пропозиції м'яса ВРХ в основному зі сторони підсобних господарств населення, що відповідно спонукало зниження цін на нього.

Тенденція до зниження вартості м'яса закріпилась в серпні-вересні, коли додатковими факторами зниження цін на нього стали настання термінів погашення кредитів сільськогосподарськими товаровиробниками перед банківськими структурами, а також зменшення експортних цін на яловичину глибокої заморозки в серпні на 15-16% до 1180-1200 дол. за 1

т., що зробило її експорт не вигідним. Дія вказаного комплексу факторів призвела до перенасичення ринку продукцією і стрімкого падіння цін на неї. Поряд із цим ціни на ковбасні вироби за вказаний період практично не змінилися. Відбулося лише незначне (в межах 0,3-0,5%) їх збільшення на варені ковбаси, а також зниження на сосиски і копчені ковбаси. Тобто спостерігається ситуація, аналогічна тій, що склалася на ринку молока та молочної продукції – в той час як сільськогосподарські товаровиробники отримують значні збитки внаслідок зниження закупівельних цін, переробні та торговельні підприємства збільшують обсяг своїх прибутків.

Загалом з огляду на вищевикладене можна зробити висновок, що в поточному році темпи росту пропозиції продовольчої продукції на споживчому ринку значно випереджають темпи росту платоспроможного попиту населення, внаслідок чого ціни на основні види продовольчих товарів знижуються. Відбувається це практично виключно за рахунок зменшення закупівельних цін на продукцію сільськогосподарських товаровиробників, внаслідок чого останні отримують значні збитки, скорочують поголів'я худоби, зокрема молочного стада.

Якщо на державному рівні протягом найближчого часу не буде вжито відповідних заходів, направлених на стабілізацію цінової ситуації на продукцію сільськогосподарських товаровиробників на тривалу перспективу, подальший розвиток вказаного процесу поставить під серйозну загрозу продовольчу безпеку як регіону, так і всієї держави.